

щодо іноземних держав. Найпоширенішою є думка, що для жодної іншої держави, крім держави-відповідача рішення Європейського суду з прав людини не мають обов'язкового характеру. Разом з тим, досить часто трапляються випадки, коли через ігнорування рішень, прийнятих щодо іноземних країн, держава згодом сама ставала відповідачем в аналогічній справі. На сьогодні все більше держав використовують таку практику застосування рішень ЄСПЛ: держави, щодо яких не було винесено рішення, вирішують самостійно реформувати та пристосовувати своє законодавство відповідно до наявної практики Суду. Для України, яка є лідером щодо позовів до Європейського суду з прав людини, аналіз і приведення національного законодавства та практики національних судів до стандартів Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод є досить актуальним.[34, с. 76] Особливо це важливо у практиці Конституційного Суду України, який має повноваження щодо тлумачення нормативно-правових актів або визнання їх неконституційними. Наразі в Україні застосовують декілька підходів до використання судами практики Європейського суду з прав людини: застосування Конвенції та практики її тлумачення у нерозривній єдності, використання практики Суду як додаткового аргумента та як тлумачення, що має нерозривний характер.

Проте, необхідно зазначити, що є й позитивні аспекти застосування практики ЄСПЧ в Україні, так зокрема, видаються науково-методичні посібники для суддів з питань застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя, постійно проводяться семінари, конференції, для правників на теми застосування рішень ЄСПЧ. Протягом останніх років все більше можна побачити в рішеннях суду посилення на практику ЄСПЧ.

Таким чином, можна зробити наступні висновки, що при застосуванні судами практики ЄСПЧ як джерела права виникають певні проблеми, які зокрема, пов'язані з неоднаковим застосуванням практики ЄСПЧ до однакових правовідносин, з метою забезпечення однаковості застосування практики ЄСПЧ, надзвичайно актуальним є розроблення та прийняття Постанови Пленуму Верховного Суду, яка була б присвячена проблематиці застосування та врахування рішень Європейського суду з прав людини у національному процесуальному праві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Константи́й О.В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело судового правозастосування Верховного Суду України / О.В. Константи́й // Вісник Верховного Суду України. – № 1 (137). – 2014. – С. 33-36.
2. Соловйов О.В. До питання про національно-юридичний статус практики Європейського суду з прав людини / О.В. Соловйов // Часопис Академії адвокатури України. – 2010. – № 6. – С. 1-9.

УДК 321.1 (477) "ХП/ХП"

Щербина С. П.,

Хмельницький міський колегіум ім. В. Козубняка

Несторишена Д.І.,

Мала Академія наук

ФЕНОМЕН БОЛОХІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ ЯК ДАВНЬОРУСЬКОГО КВАЗИДЕРЖАВНОГО УТВОРЕННЯ

Сьогодні в історичних колах йде активна дискусія щодо існування та розвитку у 12-13 ст. на території сучасних Житомирської, Хмельницької, Вінницької та Тернопільської областей Болохівського князівства (Болоховська земля, Болохівщина). Одна частина істориків визнає існування такого князівства, яке на той час та на їх думку мало певні ознаки державності, інша – принципово відмовляється визнавати факти існування цього державного утворення, визнаючи ці території складовими Київського чи Галицько-Волинського князівства.

Перша літописна згадка про цей політичний осередок відноситься до 1150 року. Так, перераховуючи події, пов'язані із міжусобною боротьбою Ізяслава та Юрія Довгорукого за Київ, літописець повідомляє того року, що «приде Изяславу весть иже Владимир перешел Болохово идет мимо Мунарев к Володареву» [6, с. 398]. Наступні літописні повідомлення розкривають події угорської агресії на землях Галичини та Волині за правління короля Енре II (1205–1235). За свого життя цей угорський правитель здійснив у Галицьку Русь більше десяти воєнних походів. Під час одного з них (1231 року) у складі угорського війська брали участь і болохівські князі. Як зазначав іпатіївський літописець: «с королевичем Олександрь и Гльбь Зеремеевичь иные князи Болоховьсции и Оугорь множество» [6, с. 767].

Відмітимо, вперше на існування Болохівського князівства звернув увагу відомий історик М. Карамзін, який систематизував відомі на той час письмові джерела та вказав на його ймовірне розташування між сучасною Волиню та Поділлям (Пониззям), які у давньоруські часи були прикордонними територіями Галицького-Волинського та Київського князівств. Крім М. Карамзіна, значний внесок у дослідження та узагальнення даних щодо існування Болохівського князівства здійснили як відомі історичні постаті, такі як М. Дашкевич [3], М. Грушевський [2], Петрушевич А. [5], так і сучасники – В. Якубовський [7], О. Журко [4] та інші

У своїх наукових дослідження ці автори відзначали Болохівщину як цілісне державне утворення з власними соціально-політичними, економічними, правовими, адміністративними та культурними ознаками. Ними було окреслено економічні засади та соціальний устрій Болохівського князівства, що дозволяє дійти висновку про характерні риси політичної суверенності, значну роль місцевої знаті, активну внутрішню та зовнішню торговельно-економічну діяльність, а також постійну боротьбу з представниками офіційної влади, в тому числі Романовичами.

М. Дашкевич визначав Болохівщину як автономне утворення, до якого входила низка болохівських міст – Божськ, Болохів, Губин, Деревич, Кудин, Межибож. На думку М. Дашкевича, ці землі спочатку були складовою частиною Київського князівства, потім лише формально були у складі Волинського князівства, а згодом й Галицько-Волинської Русі. [3]. Таке відкриття спонукало іншого київського професора В. Антоновича дослідити ці об'єкти на місцях. Зокрема, він здійснив археологічну розвідку літописного Губина на р. Случ, що підтвердило думку М. Дашкевича про Губин як одне із центральних міст Болохівського князівства [1].

Сучасні дослідники відносять її до нової територіально-політичної спільноти із центром у Болохові, яку очолили «болохівські князі», які не визнавали над собою влади Київських та Галицько-Волинських князів. Вигідне розташування Болохівських земель на одній із центральних міжнародних магістралей Середньовіччя зумовило те, що ці землі стали

частиною загальноєвропейської торговельно-економічної системи, що сприяло одержанню значних доходів у вигляді мита. Зазначимо, землі Болохівщини відзначені на відомій карті торговельних та стратегічних пунктів Європи та Сходу, датованій ще 1154 р. На думку багатьох істориків, Болохівці мали розвинуті зв'язки з економічними центрами Візантії, спілкувалися з польськими, чеськими, угорськими королями. Серед археологічних знахідок у болохівських землях знайдено багато речей, пов'язаних з язичницькими віруваннями слов'ян.

Відповідно до відомостей, болохівці жили у наземних житлах зі стінами, каркас яких складали стовпи, всередині яких була ґрунтова долівка з глинобитною піччю, характерною для більшості поселень Давньої Русі. Розкопано також залишки великих, двоповерхових, зрубних будівель, де верхня частина служила житлом, а нижня призначалась для прислуги та зберігання продуктів. Вважають, що такий цей тип житла належав заможним болохівцям, які представляли місцеву знать.

Згідно історичних відомостей населення Болохівської землі займалося в основному рільництвом та брало участь у степових «промислах» – мисливстві, рибальстві, скотарстві. В мирний час болохівці були будівельниками і землеробами, ремісниками і торгівцями, мисливцями і рибалками, а у часи військової загрози вони перетворювалися на воїнів, які стіною ставали на захист своїх домівок. Військо болохівців, як показують археологічні знахідки, мало піхоту і кінноту.

Найбільш відомими містами Болохівського князівства, які згадуються у літописах були Болохів (вперше згадується Київським літописом під 1150 р.); Губин (вперше згадується під 1241 р.), розміщувалося на правому березі р. Случі, коло лівого берега устя р. Ладизьки; Кобуд (вперше згадується у 1241 р.) яке сьогодні знаходиться під руїнами замку на лівому березі р. Случі, біля правого берега устя р. Ікопоті в межах м. Старокостянтинів.

Під час навали монголо-татар у 1241 році болохівці визнали зверхність загарбників, а саме «коли руські князі розтікалися куди видко, болохівські князі, чи їх городи пішли на зустріч монголо-татарському війську піддалися добровільно татарам і за те були ними помилувані». Намагаючись зберегти свої землі від спустошення і втримати своє незалежне становище, жителі Болохівського князівства піддалися монголам (тому їх називали «татарськими людьми»), тобто вони залишалися в монгольській протекції, виплачуючи данину. За таких умов, Болохівські землі стали однією з так званих «буферних зон» між татаро-монголами і володіннями руських князів.

В той же час, відчуваючи підтримку та протекцію монголо-татар, Болохівські князі виступали проти Данила Галицького. який у 1241 року помстився їм за змову з Ростиславом і за ганебну підтримку монголів, попалив і поруйнував болохівські міста Деревич, Губин, Кобуд, Городець, Божський, Дядьків – «звідти ж він (Данило) пішов назад, пограбувавши землю Болохівецьку і поपालивши, бо zostавили їх (Болохівецьких князів) татари, щоб вони їм орали та сіяли пшеницю і проса. Данило ж на них тим більшу ворожнечу держав, що вони від татар велике сподівання Мали» .

В 1257 році Болоховська земля востаннє згадується в літописах. Існує версія, що болохівці переселились у межі Галицького князівства, про що свідчать співзвучні назви населених пунктів Болехів (Івано-Франківської обл.) та Болехівці (Львівської обл.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антонович В. Б. Археологическая карта Волынской губернии /В. Б. Антонович. – М.: Тип. Г. Лиснера и А. Гешеля, 1900. – V, 130 с

2. Грушевський М. С. До Болохівщини: Губинське городище / М. С. Грушевський // Записки наукового товариства ім. Шевченка. – Львів: Світ, 1896. – Т. 10. – С. 1-3
3. Дашкевич Н. П. Еще разыскания и вопросы о Болохове и болоховцах / Н. П. Дашкевич // Университетские Изв. ун-та св. Владимира. – К., 1899. – Кн. 1. – С. 56-69.
4. Журко О. До питання про топографічні та планографічні особливості міст Болохівської землі / О. Журко // Літописний Губин, 2008 р. – 260 с.
5. Петрушевич А. С. (1821–1913). Дополнения ко Сводной галицко-русской летописи с 1600 по 1700 год, изданной во Львове 1874 года [Текст] / А. С. Петрушевич. – Львов: Тип. Ставропиг. ин-та, 1891. – С. 5-55.
6. Полное собрание русских летописей, Т. 2. Ипатьевская летопись. Фототип. изд. 1908 г. – М., 1962. – XVI. – С. 398
7. Якубовський В. І. Скарби Болохівської Землі. Вид. 2-ге – доп. / В. І. Якубовський.– Кам'янець-Подільський: Медобори (ПП Мошак М. І.), 2003. – С. 7;
8. За покликом серця. До 75-річчя від дня народження і 30-річчя науково-педагогічної діяльності професора кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка В. І. Якубовського / Упоряд., автор вступної статті А. Г. Філінюк., Відповідальний за випуск – доктор історичних Історичні науки. Том 25 63 наук, професор Завальнюк О. М., Оформлення обкладинки: В. І. Якубовський – фотокопія картини хмельницького художника В. М. Корнева. Олія, 1995 р. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Рута», 2015. – С. 77.

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ
СУСПІЛЬНИХ ТА МОРАЛЬНО-ДУХОВНИХ ДИСЦИПЛІН У НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ.**

УДК 371.8 (477)

Вдовиченко Р. П.,

канд. педаг. наук, доцент,

Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського